מהומות המיסיון בטבריה

ישו מנצרת חוזר אל הכינרת

„ויאמר ישו אל שמעון: אל תירא, כי מהיום ומעלה תצור אנשים!"
(הברית החדשה, הבשורה אשר ללוקס, ה', 10).

אחר הכסקה של כמעט אלפיים שנה שבו גבעות הגליל והכנרת להיות מרכז של פעילות נוצרית. אך במקום שמעון פשוט־העם, שנטש את הדייג והפך לדייג אדם, נשלחו לאח־

נוצרי בן־ציון לילו
נקל לגמל לעבור דרך חור המחט —

רונה ששים כוהני־דת מאומנים מירושלים לסייר ברחבי הגליל, לראות מה אפשר לעשות עם בני ישראל התועים.

שיטותיהם לציד אנשים היו שונות לגמרי מאלה של ישו: חלוקת חמש ככרות לחם ושני דגים במעברה של חמשת אלפים לא היתה משכנעת אדם כיום. המסיונרים חשבו על דרך יותר משכנעת: הם הביאו מכוניות־משא מלאות קוֹס־סות בשר משומר למעברת טבריה, המאוכלסת עולים מאר־צות המרחב, שאינם יהודים כמעט ולא כלום על הנצרות.

הבשר לווה על־יד הסבר „אנחנו היהודים האמיתיים!" וסיפור מלבב על אדם שנצלב על שהתחבר עם הגויים נגד העשירים ועם החלשים נגד החזקים. את זאת הבינו אנשי המעברה היטב. הם הקשיבו — ואכלו.

אולם, הם היו קשי עורף כאבותיהם וסרבו לעשות את הצעד האחרון לגאולה". המסיונרים בזבזו את זרעם על קרקע צחיחה. הם החליטו לרדת לעיר ולנסות את כוחם על קהל פחות פרימיטיבי, אך יותר מבטיח. ושוב, כישו הם באו לחסרי הכל.

„לא היה זמן למשהו רציני"

אנשי טבריה, בשכונת העוני של העיר העתיקה ההרוסה למחצה, סבלו מהחום המדכא ולא התעניינו כלל אם העשירים ייכנסו לממלכות השמים או לא. אבל הם האמינו שקל לגמל לעבור דרך חורה של מחט מבוא יהודי עני אל מלכות אמ־ריקה. המסיונרים דאגו לכך שהגס יתערע: שתי משפחות, יוצאות הונגריה, נשלחו לעולם החדש, יצרו את הרושם הדרוש. אחר התנצרו עשר משפחות נוספות.

הועדה למלחמה במסיון (שחבריה הם יותר בעלי נטיות לאומיות מאשר דתיות) פתחה בהתקפת־נגד. נוסף לרשת ריגול מאורגנת היטב בתוך מנגנון המסיון, פתחה במכע העמולה נגד ציידי האדם והניצודים גם יחד. עשר המשפחות המומרות ירדו למחתרת. רובן עזבו את טבריה, כמה מהן שינו את שמן, איש לא ראה או שמע יותר עליהן.

המסיונרים, מעודדים ע"י הצלחתם הראשונה, החליטו, לעומת זאת, להמשיך ביום הראשון של השבוע שעבר הוד־עה הועדה למלחמה במסיון כשנודע לה שכהן אבנגלי בשם וילסון יצא מירושלים לטבריה, יערוך בשם לפנות ערב טכס של התנצרות, חזרה כללית על טכס הטבילה. אמר אחד מחברי הועדה, שזהותו נשמרת, כזאת של כל חברי הועדה, בטוד: „הוזעקנו מאוחר מדי. לא היה לנו זמן לארגן משהו רציני."

בשעה הקבועה תפסו, בכל זאת, שניים מחברי הועדה עמדה בקרן הרחובות שלום ושכם, ליד גדת הכנרת, וחיכו להופעת הכהן. בשש בדיוק הופיע שברולט כחול ומבריק, נושא תוית ק. ד. אר"ב (קורפוס דיפלומטי, ארצות־הברית) 7877, עצר ליד השער הצר של בית אבן בזלת טבריני שחורה וד"קומתי. גבר צנום וקרח, לבוש אזרחית שלוה שתי נשים, אחת מהן האנגלית הגבוהה (האחראית לפעילות המסיון בין נשים הרות), יצא מן המכונית, נשא חבילה גדולה שהכילה, כפי שהתברר לאחר מכן, מכונת הקלטה. הם נכנסו בחופזה דרך השער ועלו בריצה במדרגות הלולי־ניות והצרות לקומה השנייה, לתוך החדר המרווח בו גר זוג הזקנים אליהו ברוך, 71, ואשתו סופיה, 68.

* לפי הועדה הטבריינית למלחמה במסיון לא היה מקרה אחד של התנצרות במעברת טבריה.

„מה הם רוצים ממנו?"

ביום היה ברוך רגיל למכור גרעיני חמניות ברחובות טבריה. הוא חשב שכאשר בנו רפאל ישתחרר מן הצבא, תוקל המעמסה. היא הוקלה, במקצת. רפאל ברוך יצא גם הוא רחובות טבריה הבוערים, מכר מצרך יותר מבוקש, ארטיק. בזמנו החפשי ביקר במועדון הקומוניסטי המקומי. בתו של ברוך, מרים לילו, נשארה בבית, שמרה על בנה אליהו, 5, ובתה אסתר, 2. בעלה, בן־ציון, החזיק במשרה כפולה. משך היום מכר לימונדה קרה בתחנת אגד, בשעות הלילה שמר בכנסיה הפרוטסטנטית, שספקה לו גם דירה.

בן־ציון טוען שמעולם לא היה יהודי. הוא נוצרי מלידה אינו זקוק לטבילה נוספת". אשר לשמו העברי הסביר כי זה ניתן לו בלידתו. אמר הוא, בצחוק: „או מה? ראש בית־החולים הסקוטי בטבריה הוא מסיונר פעיל, ושמו ווקר כהן והוא פרוטסטנטי מלידה!"

סיפורו של בן־ציון לא התאים בכל עם זה של אשתו מרים:

היה זה נכון שבעלה נולד כנוצרי (אך בשם בורים) אילם כאשר נשא אותה לאשה התגייר. יתר על כן היתה זאת מרים שדחפה אותו לעלות לישראל למרות שהתקיים בכבוד כשרברב בפלובדיב, העיר השנייה בבולגריה. בן־ציון לילו עלה עם אשתו היהודיה. „מה הם רוצים ממנו?" קבלה מרים בקול בכייני. „הוא היה בצבא, הוא שלם את מיסיו. אז מה בכר אם היא הזר לדתו הישנה?" היא הכחישה לחלוטין כאילו היא או מישהו אחר מבני משפחתה התנצר בימים הראשון שעבר.

ביתר הנקודות כבר התאים הספור: הכהן וילסון היה ידיד ותיק של לילו ביום הראשון שעבר בא לבקר וביקש לא־סוף כמה אנשים לדרשה על שמירת השבת. בן־ציון הס־כים. מדוע לא? הוא יצא לרחוב וקרא לכמה אנשים באופן מקרי („את רובם אפילו לא הכרתי"). ביניהם היה ישיש בעל זקן ופיאות שבא בלי שיזמן. נתנו לו כיסא: „תפאדל, שב!"

לראשונה חשב בן־ציון לקבל את אחריות בדירתו בכנסייה ה־

מורה יחזקאל ליפשיץ•
„שב, תפאדל!"

פרוטסטנטית, אבל אחר כך החלט לקבלם אצל חותנו: „אתה יודע, לאבנגליסטים ולפרוטסטנטים יש את המריבות שלהם." אורח אבנגליסטי היה יכול לעלות לו בעבודתו ובדירתו.

הכתובת החדשה לא היתה טובה יותר: דירת ברוך היתה בדיוק מול בית הכנסת אוהל יעקב. השעה היתה שעת תפילת מנחה וקהל חסידים זרם לבית־הכנסת.

„חשבתי: זה עסק בישי!"

אותו זמן היה רב יחזקאל ליפשיץ •• בדרכו לביתו אחר יום הוראה בבית־הספר הדתי אור תורה. בהגיעו לרחוב

* תגובת הועדה למלחמה במסיון: המתנצרים מכחישים את עובדת התנצרותם או טוענים שהם נוצרים מלידה.

** אביו של הח"כ לשעבר הרב־הצבאי לשעבר יעקב גיל (ליפשיץ).

השלום שמע אשה הקוראת לעזרה בכל כוחותיה. הוא ראה קהל חסידים שהקיף את האשה, אשת הרב הטבריני רפאל קוק*. צעקה אשת הרב: „יהודים, הצילו! הם מטבילים יהודים בבית ההוא!" הקהל רטן, אך לא זע ממקומו.

רבי יחזקאל לא היה יותר צעיר, אך הוא היה בעל לב צעיר וראש צלול. הוא התנדב לעלות ולראות את ה־מתרחש. הוא עלה, נכנס לחדר המרווח, ראה קהל של

מכחישה מרים לילו:
— מבוא יהודי עני אל מלכות אמריקה

כעשרים א"ש. אחד מהם קרב אליו, הציע לו כיסא. הוא לא הסכים להתישב: „רציתי לשכנע אותם לא לעשות את זה (להיטבל). אבל או ראיתי איש גבה קומה כותב משהו והא־נשים ממתינים לו וחשבתי לעצמי, זה עסק בישי."

רבי יחזקאל מהר בחזרה לקהל שחיכה לו למטה. „לבי כאב לי," נזכר הוא, „מעולם לא ראיתי יהודי נוטש את אמונתו. למה היה עלינו להביאם הנה מן הגולה? להוציא עליהם כל כך הרבה כסף? אבל לא זה העניין. הדבר העיקרי היה כי המיסיונרים רצו לנצר אותם באופן הפגנתי, מול בית־הכנסת, כדי להראות שזה אפשרי. הם ניצלו את העוב־דה שאנחנו חיים במשטר דמוקרטי." הוא לא הסכים כי איבוד יהודי כזה הוא אבידה קטנה. אין אבידות קטנות, גם יהודי רע הוא יהודי.

בינתיים הטיל מישהו אבן דרך החלון הפתוח. הרחוב הפך לים אנשים צועקים ושואגים. מישהו הציע להביא פח נפט. קל היה למצוא גפרורים, לשרוף את הבית ואת המכו־נית, ואז נקראה המשטרה, שהגיעה ממש ברגע האחרון, תפשה עמדות ליד השער ומסביב לבית. קצין המשטרה ה־נמרץ אליהו ברגמן תבע מן הקהל להתפזר. התה זאת מלא־כה קשה. שתי שורות שוטרים יצרו מסדרון, שכמעט ונש־בר תחת הלחץ, והקרח ושתי הנשים, נושאים את מכונת ההקלטה, נכנסו למכונית ונסעו למקום מבטחים. המשטרה נשארה במקום.

„אני רק שכן. לא יותר!"

משפחת לילו חזרה לכנסייה הפרוטסטנטית. אך בערב הבא כו השוטרים ואז, כפי שמספרת מרים „התפרצו הבריו־נים. הם ניפצו את הרהיטים, היכו את אבי ואת אחי רפאל (שיצא בינתיים לחיפה). אדם אחד לקח את בתי הקטנה, אס־תר, ואמר שהוא הולך לזרוק אותה לכינרת. אנשים טובים לקחו אותה ממנו. הייתי לבדי. בן־ציון ברח דרך הדלת האחורית לקרוא למשטרה."

סיכם בן־ציון: „ואפילו התנצרתי, האם הייתי צריך למות בגלל זה?"

למחרת מהר בכל זאת אליהו ברוך לרב העיר, הודיע לו כי לא הוא ולא כל איש אחר במשפחתו התנצרו. בעקבותיו בא שכנו, סאמי מוטראני, מתופף בתזמורת, שקיבל אישור רשמי להצהרתו כי לא התנצר. הוא הראה את האישור לכולם, הסביר: „אני רק שכן, לא יותר!"

הרבנות מצדה החליטה לא להסתפק באישור הצהרות של אי־התנצרות. היא החליטה לפרסם את שמות בעלי האישו־רים. לא שלרבנות היה איכפת שייהנו מאימון שכניהם. היא פשוט לא רצתה שיוכלו לקבל גם חבילות של נדיבים נוצריים להבא.

למעשה היה חשש זה מפורז. אחר שוך הסערה היו אנשי טבריה תמימי דעים בנקודה אחת לפחות: עוד יזרמו הרבה מים מן הירדן לכנרת עד אשר מיסטר וילסון יופיע שנית בטבריה.

* אחי ח"כ חירות לשעבר ותועמלן אצ"ל הילל (פיטר ברגסון) קוק ואחיין הרב אברהם יצחק הכהן קוק, רבה הראשי של ארץ־ישראל בשנים 1921—1935.

• כשבעלה מושיט את זרועו כדי להחביא את אשתו מעדשת המצלמה.